

Δεν πάει πάρα πολύς καιρός που, ερευνώντας τους λαϊκούς μύθους, άρχισα να καταλαβαίνω πως ο θρύλος της θεάς Τύχης στην ελληνική μυθολογία δεν αρκούσε για να μου δώσει μια ικανοποιητική εξήγηση για τη σχέση που έχουμε σχεδόν όλοι μας με την τύχη, ή με την ιδέα της υπαρξής της. Στη συνέχεια, με κάποια έκπληξη και αρκετή απογοήτευση, διαπίστωσα πως δεν μου έφτανε ούτε κι αυτό που υποδήλωνε η «Fortuna», — η ρωμαϊκή εκδοχή της Θεάς Τύχης.

Κανένας απ' αυτούς τους μύθους (ούτε άλλοι, σχετικοί μ' αυτό το θέμα, που ανήκουν στις παλιότερες παραδόσεις κι έφτασαν ως τις μέρες μας) δεν φαίνεται να μας λέει αρκετά για τις πιθανότητες και τα ενδεχόμενα που δημιουργεί η εμφάνιση της τύχης στη ζωή μας.

Είναι μάλλον ύποπτο το γεγονός ότι οι ελληνορωμαϊκοί στυλοβάτες της κουλτούρας μας δεν κατάφεραν να μας εξηγήσουν, —όπως το έκαναν με άλλες αξίες και άλλες μυθολογικές αρετές—, πώς πρέπει να συμπεριφερόμαστε σε σχέση με την τύχη ή, τουλάχιστον, πώς μπορούμε να διαχειριστούμε την επιρροή της.

Σκέφτηκα τότε πως ίσως θα έπρεπε να «εκμοντερνίσουμε» λίγο τον μύθο της, φέρνοντάς τον πιο κοντά στην εποχή μας.

Μ' αυτόν τον τρόπο, —κι έχοντας συνείδηση του πόση αξία και δύναμη έχει η μεταφορά—, θα μπορούσαμε να φέρουμε στο φως τα καλύτερα και τα πιο θετικά στοιχεία της ιστορίας της.

Με αναπτερωμένο το ηθικό απ' αυτή μου την ιδέα, άρχισα να επιδίδομαι στη συλλογή κειμένων και εικόνων που έχουν σωθεί αποτυπωμένα από την αρχαία ελληνορωμαϊκή μυθολογία, και στη συνέχεια άρχισα να αναμειγνύω όλα αυτά με άλλους θρύλους (πανάρχαιους και σύγχρονους), προκειμένου να αποπειραθώ να συνθέσω αυτόν τον καινούργιο μύθο.

Στην ιστορία που θα βρείτε παρακάτω, μετά από λίγα λόγια σχετικά με τη θεωρία της τύχης, εμφανίζονται, εκτός από τους ήδη γνωστούς θεούς του Ολύμπου, γεγονότα, πρόσωπα και καταστάσεις από την κέλτικη, την ινδική και τη νορβηγική μυθολογία, ανακατεμένα —έτσι από παραξενιά—, με εικόνες και σύμβολα από χασιδικές διηγήσεις, παραβολές σούφι ή κάποιο θρύλο των ινδιάνων της Αμερικής.

Τα σχέδια που συνοδεύουν την έκδοση και η πολλές φορές αυθάδης φρασεολογία που χρησιμοποιούν οι θεοί (προϊόν δικής μου έμπνευσης), ολοκληρώνουν αυτήν την πρόταση: ένα είδος καινούργιου μύθου που θα μας βοηθήσει να γνωρίσουμε και να κατανοήσουμε τον άστατο χαρακτήρα της θεάς Τύχης.

Μακάρι να σταθούμε όλοι μας τυχεροί και να εκπληρωθούν στο ακέραιο οι τρεις ευχές όλων εμάς που δουλέψαμε γι' αυτό το βιβλίο:

Να σας κάνει να χαμογελάσετε.

Να ευχαριστηθείτε διαβάζοντάς το.

Να σας φανεί χρήσιμο.

πρώτο κεφάλαιο

*Τα βιβλία των ινδών λένε πως
όπου κι αν βάλει ο άνθρωπος το πόδι του,
πάντα σ' εκατό μονοπάτια θα πατάει.
Χοσέ Ορτέγα ι Γκασέτ*

Πάνε ήδη αρκετά χρόνια από τότε που άρχισα να ερευνώ και να μελετώ —όσο μπορώ κι όσο γίνεται—, ένα από τα πιο αμφιλεγόμενα θέματα της εμπειρικής γνώσης: αυτό που έχει να κάνει με την τύχη.

Σ' αυτό εδώ το βιβλίο σκοπεύω να αφηγηθώ κάποια απ' όσα έμαθα, κάποια απ' όσα έζησα, και πολλά απ' όσα μου εξήγησαν όσοι πρωταγωνίστησαν σ' αυτήν την ιδιότυπη σχέση που διαμορφώνει ο καθένας με τη θεά Τύχη — αυτήν που όλοι ποθούμε, αναζητούμε και τρέμουμε.

Όπως πολλά άλλα πράγματα στη ζωή μου, όλα άρχισαν σ' ένα ταξίδι...

Η πτήση 1134 της Aerolíneas Argentinas έχει ανέλθει στο επιθυμητό ύψος. Ο κυβερνήτης καλωσορίζει τους επιβάτες και σβήνει τη φωτεινή ένδειξη «Προσδεθείτε». Κάτι περισσότερο από δέκα ώρες με χωρίζουν από τη Μαδρίτη, είκοσι μέρες από την Κόστα Ρίκα, ένας μήνας από το Μεξικό, τρεις περίπου από την έκθεση στο Μοντεβιδέο, και λίγο ακόμη από την επιστροφή μου στο Μπουένος Άιρες...

Περίεργη κατάσταση για έναν γιατρό που εγκατέλειψε την παιδιατρική λίγο πριν αποφοιτήσει, προτίμησε στη θέση της την ψυχιατρική, και σιγά σιγά απομακρύνθηκε από τους ασθενείς για να αφοσιωθεί στους υγιείς. Κάποτε υπήρξα (και είμαι περήφανος γι' αυτό) πλανόδιος πωλητής, κλόουν, ασφαλιστής, αποθηκάριος και ταξιτζής. Με λίγα λόγια, ένας φοιτητής από μια μεσοαστική γειτονιά που έγινε γιατρός, μετά ψυχοθεραπευτής, μετά δάσκαλος, μετά λέκτορας, απέκτησε τακτική εκπομπή στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση κι έγραψε μια ντουζίνα βιβλίων στοχασμού που κυκλοφορούν σε διάφορες ισπανόφωνες χώρες και μέχρι σήμερα έχουν μεταφραστεί σε πάνω από δέκα γλώσσες.

Στην Ισπανία με περιμένει μια συνέντευξη όπου ο δημοσιογράφος —το δίχως άλλο— δε θα ξεχάσει να με ρωτήσει:

«Πού οφείλεται, δόκτωρ Μπουκάι, αυτό το φαινόμενο της ιλιγγιώδους πώλησης των βιβλίων σας;»

Λίγο πριν ρίξω το κάθισμα για ν' αντιμετωπίσω την πρόκληση του ύπνου κατά τη διάρκεια της πτήσης, αποφασίζω ότι αυτή τη φορά θα πω κάτι διαφορετικό από κείνο το ειρωνικό: «μακάρι να 'ξερα!», που αποτελεί την πάγια απάντησή μου στην ερώτηση. Αυτή τη φορά θα είμαι απόλυτα ειλικρινής. Ανοιχτά και καθαρά θα πω αυτό που πραγματικά σκέφτομαι:

«Είχα τύχη... Πολλή τύχη...»

Κλείνω τα μάτια και φαντάζομαι τον δημοσιογράφο να σκέφτεται πώς θα χαρακτηρίσει αυτή την απάντηση: υπερβολική ταπεινοφροσύνη, υπεκφυγή, ή καθαρή βλακεία.

Τελικά, σκέφτομαι πως ίσως η απάντησή μου περιέχει κάτι κι από τα τρία, αλλά, όπως και να 'χει, μπορώ να πω με σιγουριά ότι αυτή είναι η καθαρή αλήθεια.

Ασφαλώς και είχα πολλή τύχη.

Γίνομαι καχύποπτος και αμφισβητώ τα καλά που κάποιοι υποθέτουν ότι απολαμβάνω εδώ που έφτασα. Πάνω απ' όλα γιατί ένα σωρό άλλοι —που μπορεί να γνωρίζω προσωπικά και να θαυμάζω— δεν κατάφεραν ποτέ να πλησιάσουν κάποια πράγματα που έτυχαν σ' εμένα, ούτε τους παρουσιάστηκε ως σήμερα μια πραγματική ευκαιρία να γίνουν τα έργα τους τόσο γνωστά όσο θα άξιζαν.

Πιστός στη συνήθειά μου να προσπαθώ με μια σύντομη αφήγηση να υποκαταστήσω κάποια υπερβολικά μακροσκελή εξήγηση, καταφεύγω σήμερα σ' αυτή την ιστορία που μου έλεγε, προφητικά, ο παππούς μου πριν μισό αιώνα.

Σε μια χώρα μακρινή, υπήρχε κάποτε ένα χωριό πολύ ξεχωριστό, που οι κάτοικοί του είχαν συνήθειες και παραδόσεις παράξενες και πρωτότυπες. Κάθε νέος, όταν μεγάλωνε, έπρεπε να πάει σ' ένα τεράστιο γραφείο, κοντά στην πλατεία, που όλοι το έλεγαν «Πρόνοια». Εκεί, κάθε νέος μπορούσε και όφειλε να παραλάβει ένα κουτάλι, ένα πιρούνι, ή ένα μαχαίρι, που θα του έδινε ο Δήμος και θα το χρησιμοποιούσε τα επόμενα χρόνια για να τρώει.

Όπως έλεγαν οι γεροντότεροι του χωριού: «Για να φάει κανείς την σήμεραν ημέραν, πρέπει να χρησιμοποιεί μαχαιροπίρουνα... Τουλάχιστον, ας τρώει αξιοπρεπώς...»

Ένας απ' αυτούς τους νέους, που θα τον ονομάσουμε Τζόρτζιο, πληροφορήθηκε μια μέρα, μαζί με άλλους γείτονες και φίλους από τη συνοικία του, πως έπρεπε να παρουσιαστεί στην Πρόνοια για να πάρει το μαχαίρι, το πιρούνι ή το κουτάλι που θα του έδιναν για να μπορεί να τρώει με αξιοπρέπεια. Ανέβαλλε την απόφαση κάμποσες μέρες ώσπου, τελικά, ένα πρωί αποφάσισε να πάει.

Στο δρόμο για την Πρόνοια, ο Τζόρτζιο σκεφτόταν τι θα μπορούσε να ζητήσει. Στο κάτω κάτω, ήταν ένα εργαλείο που πιθανότατα θα τον συνόδευε για πάρα πολλά χρόνια — κι αυτό θα ήταν και το μοναδικό πράγμα που θα του δινόταν ποτέ δωρεάν...

Ο νέος αποφασίζει να ζητήσει πιρούνι. Είναι ένα εργαλείο πρακτικό, αισθητικά όμορφο και —όπως μονολογεί πλησιάζοντας—, πιθανώς αναντικατάστατο.

«Πιρούνι;» τον ρωτάει ο υπάλληλος με ύφος συμπονετικό. «Όχι, νεαρέ μου. Τα πιρούνια τελειώνουν κάθε πρωί με τους πρώτους πενήντα. Όλοι θέλουν πιρούνια. Ο κόσμος περιμένει στην ουρά έξω από την Πρόνοια τρεις νύχτες για να πάρει ένα πιρούνι.»

Ο Τζόρτζιο αισθάνεται σχεδόν κολακευμένος που ήταν πετυχημένη η επιλογή του, αν και, προς το παρόν, αυτή του η επιτυχία δεν του δίνει ό,τι ζητάει.

«Να πάρω τότε ένα μαχαίρι...» λέει, αρνούμενος κατ' αρχήν να στηθεί τρεις μέρες στην ουρά για ένα πιρούνι.

«Ούτε μαχαίρια έχω» του λέει χαμογελώντας ο υπάλληλος. «Μετά τα πιρούνια, το πρώτο που εξαντλείται είναι τα μαχαίρια. Αν θέλεις να πάρεις μαχαίρι, θα πρέπει να έρθεις πολύ νωρίς το πρωί... Πολύ νωρίτερα απ' ό,τι ήρθες σήμερα...»

Ο Τζόρτζιο ξέρει καλά ότι το μόνο που τον ενοχλεί περισσότερο κι απ' το πρωινό ξύπνημα, είναι να πρέπει να πάει κάπου δυο φορές για το ίδιο πράγμα. Ίσως γι' αυτό ρωτάει, με κάποια αφέλεια:

«Δηλαδή, τι έχει μείνει;»

«Κουτάλια!» του απαντάει ο υπάλληλος, όπως ήταν αναμενόμενο.

«Κουτάλια;» επαναλαμβάνει. «Αυτό μόνο; Μόνο κουτάλια;»

«Αυτά έχουν μείνει» του λέει εκείνος σαν να απολογείται... «Τέτοια ώρα...»
«Κουτάλια» σκέφτεται ο Τζόρτζιο. «Τα κουτάλια ούτε κόβουν, ούτε καρφώνουν...»

Όσοι στέκονται στην ουρά, πίσω από τον νεαρό, περιμένοντας τη σειρά τους, ακούνε τη συνομιλία του με τον υπάλληλο και φεύγουν με σκοπό να ξανάρθουν νωρίς το επόμενο πρωί για το μαχαίρι, ή να γυρίσουν το βράδυ και να κατασκηνώσουν έξω από την Πρόνοια για να καταφέρουν να πάρουν ένα από τα πολυπόθητα πιρούνια.

«Για να δούμε τα κουτάλια...» λέει τέλος ο Τζόρτζιο.

Αυτά που έχουν μείνει, που δεν είναι και πολλά, του θυμίζουν το σπίτι της γιαγιάς του.

Είναι από εκείνα τα τεράστια κιτρινωπά κουτάλια, απομεινάρια απ' τον καιρό του Νώε. Ούτε ωραία είναι, ούτε πρακτικά, ούτε γυαλιστερά, και ακόμα κι ο Τζόρτζιο, που δεν είναι και τόσο εκλεπτυσμένος, καταλαβαίνει αμέσως ότι είναι ακόμη εκεί γιατί κανείς δεν τα παίρνει... Εκείνος, όμως, βρίσκεται αυτή τη στιγμή στην Πρόνοια, κι εδώ δεν υπάρχει τίποτ' άλλο.

Όπως γίνεται συνήθως, οι πολύ πρωϊνοί και οι πολύ επίμονοι τύποι παίρνουν πάντα τα καλύτερα...

Ο κύριος που εξυπηρετεί τον κόσμο ρίχνει μια ματιά στο ρολόι του τοίχου — πλησιάζει η ώρα να κλείσει.

«Θα πάρω αυτό» λέει τελικά ο νέος, δείχνοντας το λιγότερο βαθουλωτό.

Με συγκατάβαση μάλλον παρά με ικανοποίηση, και περισσότερο ανακουφισμένος παρά ευχαριστημένος, ο νέος βγαίνει από την Πρόνοια με το τεράστιο κουτάλι στο χέρι.

Το ίδιο κιόλας βράδυ, με το που βγήκε ο Τζόρτζιο στο δρόμο με το ένα και μοναδικό του λάφυρο στο χέρι, συνέβη κάτι ανέλπιστο. κάτι που δεν είχε ξανασυμβεί...

ΕΒΡΕΧΕ ΣΟΥΠΑ!!!

Ο κόσμος δεν πίστευε στα μάτια του... κι ούτε κι ο πρωταγωνιστής της ιστορίας μας... Γεγονός, πάντως, είναι ότι επί σειρά ημερών έβρεχε σούπα.

Θέλησα να ξεκινήσω μ' αυτήν την ιστορία που μου έλεγε ο παππούς μου γιατί, πέρα απ' τον μύθο, στην πραγματική καθημερινή ζωή όλοι μας ερχόμαστε κάποτε αντιμέτωποι με στιγμές τόσο ξεχωριστές όσο αυτή, και με καταστάσεις όπου κάποια γεγονότα που ούτε τα αποφασίσαμε ούτε τα επιλέξαμε, έρχονται να αλλάξουν καθοριστικά τη μελλοντική πορεία των πραγμάτων.

Έτσι έγινε μ' εμένα... και μπορεί γι' αυτό να αφιέρωσα τόσο χρόνο σ' αυτό το θέμα. Κι έτσι κατάλαβα ότι αυτό ήταν που ο κόσμος αποκαλούσε τύχη.

Έμαθα ότι σε περιπτώσεις σαν κι αυτή, θα βρεθούν πάντα κάποιοι να σε χειροκροτήσουν για τη σοφή —όπως την ερμηνεύουν— απόφασή σου να διαλέξεις ένα κουτάλι, τη στιγμή ακριβώς που ετοιμαζόταν να βρέξει σούπα...

Έμαθα ότι πάντα υπάρχουν εκείνοι που λένε ότι σε ζηλεύουν για την πνευματική σου διαύγεια — που στην πραγματικότητα δεν διαθέτεις...

Έμαθα ότι πάντα εμφανίζονται αυτοί που, χωρίς να συνειδητοποιούν τι ακριβώς έχει συμβεί, διατυμπανίζουν πως θαυμάζουν τη διορατικότητά σου...
Έμαθα ακόμη, με λύπη και πόνο, ότι ποτέ δεν λείπουν κι αυτοί που τους τρώει ο φθόνος τα σωθικά, γιατί θα ήθελαν να είναι στη θέση σου εκείνη τη στιγμή, και θεωρούν —από μνησικακία ή από φοβερή ζήλια— πως δεν σου αξίζει τίποτε απ' τα καλά που σου συμβαίνουν.

Ωστόσο, το πιο ενδιαφέρον ίσως απ' όσα έμαθα είναι ότι, αν και η τύχη δεν εξαρτάται μόνο από εσένα, εντούτοις, εξαρτάται και από εσένα. Θέλω να πω ότι πάντα θα έχεις ένα μερίδιο ευθύνης γι' αυτό που σου τυχαίνει.

Το δικό μου μερίδιο ευθύνης, πάντως, ήταν ότι δέχτηκα να πάρω το μοναδικό αντικείμενο που είχε απομείνει για μένα στη διανομή.
Ξέρω ότι συμβιβάστηκα μ' αυτό που κανείς άλλος δεν είχε θελήσει.
Και ξέρω πως ό,τι έγινε, δεν έγινε επειδή υπήρξα προνοητικός, καθώς ήταν αδύνατον να προβλέψει κανείς αυτό που συνέβη μετά.

Θα μπορούσε να μην είχε βρέξει.
Θα μπορούσε να είχε βρέξει κοτόπουλο στο φούρνο.
Θα μπορούσε να είχε βρέξει πέτρες.
Όμως, έβρεξε σούπα.
Κι εγώ ήμουν εκεί... Με το κουτάλι.